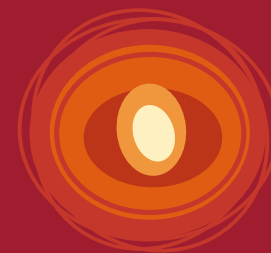

TILTAKSPLAN

NASJONALT SENTER FOR NYNORSK I OPPLÆRINGA

TILTAKSPLAN 2009 - 2012

NASJONALT SENTER FOR NYNORSK I OPPLÆRINGA

Volda 2009

Innleiing

Grunnlaget for tiltaksplanen for Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa er Stortingsmelding nr. 23, Språk bygger broer (2007- 2008), der det i punkt 4.2.1 står at:

Departementet vil

- styrke nynorsk i opplæringen gjennom en tiltaksplan knyttet til Nynorsksenteret med hovedområdene
- nynorsk i hverdagen for barn og unge i barnehage og skole
- nynorskopplæring som er motiverende og gir bedre læringsutbytte
- kompetanseutvikling i nynorsk for lærere og førskolelærere
- bedre kunnskapsgrunnlag om nynorskopplæringen gjennom statistikk og forskning

I Stortingsmelding nr. 23 er det sagt at Kunnskapsdepartementet vil gå gjennom madata og utviklingsoppgåvene til dei nasjonale sentra som omfattar norskfaget og mellom anna drøfte korleis ein på best måte kan ta vare på heilskapen i norskopplæringa.

Det er viktig at Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa vert involvert i alle samanhengar der norskopplæringa vert tematisert. Tiltaksplanen for Nynorsksenteret vil ta vare på nynorskopplæ-

ringa og peike på nye tiltak som må gjerast for å oppfylle punkta i stortingsmeldinga.

Nynorsk er ein del av norskopplæringa for dei aller fleste elevar i grunnopplæringa. Det er over 84 000 elevar i grunnskulen som har nynorsk som hovudmål, og om lag 500 000 elevar som skal lære nynorsk som sidemål.

Norskopplæring med to målformer har ein hatt i over hundre år i Noreg, men det finst lite forskning på nynorskopplæringa. Difor vil Nynorsksenteret setje i gang prosjekt der elevar med nynorsk som hovudmål får særleg fokus og oppfølging. I tillegg vil ein setje i gang eit større prosjekt, som vert drive over fleire år og med følgjeforskning, der elevar med nynorsk som sidemål brukar nynorsk som arbeidspråk i eit anna fag enn norsk.

I Læreplan for Kunnskapsløftet 2006 er lesing og skrivning som grunnleggjande ferdigheiter integrert i kompetansemåla i alle fag. Elevar skal ha opplæring i grunnleggjande ferdigheiter både på nynorsk og bokmål. Leseferdigheitene blir no målt i Nasjonale leseprøver med tekster på begge målformene. Nynorsksenteret ser difor behovet for å heve kompetansen i nynorsk for lærarar i alle fag og gjere tekster på nynorsk tilgjengelege for alle fagområde i skulen.

Lærarane sin kompetanse er avgjerande for kva elevane lærer i norskfaget og i kva grad dei kan tileigne seg grunnleggjande ferdigheiter i lesing og skrivning i alle fag. Difor er det viktig at lærarane i heile grunnskulen har relevant kompetanse for å kunne undervise i nynorsk. Samanhengen mellom fagkompetanse og god opplæring i nynorsk er like sjølvstøtt i nynorsk som på andre område.

Forskning er mangelvare på området nynorsk i opplæringa, frå barnehagen, gjennom heile grunnopplæringa og til og med i lærarutdanninga. I madata til Nynorsksenteret heiter det at verksemda ved senteret skal vere basert på forskings-, forsøks- og utviklingsarbeid, og difor er det viktig at det no vert sett i gang fleire forskingsprosjekt. Det finst lite toppkompetanse på feltet nynorskdidaktikk, så det er stort behov for å bygge opp slik kompetanse gjennom forskarutdanning.

Gransking av kva vilkår som må oppfyllest for at elevar med nynorsk som hovudmål skal kunne halde fram å skrive nynorsk etter at dei er ferdige med grunnopplæringa, er også eit område det finst lite kunnskap om og som har stort behov for kartlegging og forskning.

1. Barnehage

Mål

Nynorske tekster skal formidlast til barn i alle barnehagar

Tiltak

Setje i gang FoU-prosjekt for nynorsk språkstimulering i barnehagen og utvikle digitale ressursar for leik og læring på nynorsk for barn

Grunngjeving

Stortingsmelding nr. 23 *Språk bygger broer* (4.2.1)

”Departementet vil styrke nynorskopplæringen gjennom en tiltaksplan knyttet til Nynorsksenteret med hovedområdene:

- nynorsk i hverdagen for barn og unge i barnehage og skole”

Ansvarleg aktør

Nynorsksenteret

Tidsplan

2009 - 2012

Styringsdokument: *Rammeplan for barnehagen*

Samarbeidspartnarar

Utdanningsdirektoratet, Nasjonale senter.

Del 2 Innhaldet i barnehagen

”Barnehagen skal sjå omsorg og oppseding, leik, læring og sosial og språkompetanse i samanheng. Barnehagen skal vere ein kulturarena der barn er medskapar av eigen kultur.”

3.1 Kommunikasjon, språk og tekst

”Gjennom arbeidet med kommunikasjon, språk og tekst skal barnehagen bidra til at barna

- bruker språket for å uttrykkje kjensler, ønske og erfaring..(..)
- styrkjer den kulturelle identiteten sin og det personlege uttrykket”

2. Barnetrinn

Mål

Elevane skal oppleve at nynorsk er ein del av moderne norsk språk og eit viktig grunnlag for deira språklege og kulturelle identitet.

Grunngjeving

Læreplanverket for Kunnskapsløftet o6.

Kompetansemål i norsk etter 4. årstrinn:

”...eleven skal kunne

- samtale om et utvalg sanger, regler, dikt, fortellinger og eventyr fra fortid og nåtid på bokmål, nynorsk og i oversettelse fra samisk og andre kulturer”

Kompetansemål i norsk etter 7. årstrinn:

”.....eleven skal kunne

- - lese et mangfold av tekster i ulike sjangrer og av ulik kompleksitet på bokmål og nynorsk (..)
- - eksperimentere med ulike språkvarianter i egen skriving på bokmål og nynorsk, dialekt og gruppespråk”

Stortingsmeld.nr.23, *Språk bygger broer*, 4.2 .

”Departementet legger vekt på at bred språkkompetanse har verdi i seg selv. (..) Elever som mestrer både nynorsk og bokmål, kan veksle mellom målformene i forskjellige kommunikasjonssammenhenger. En forutsetning for å utvikle et språk muntlig og skriftlig er imidlertid at eleven møter

språket i mange ulike sammenhenger. (..) Departementet ønsker derfor å legge til rette for at barn og unge skal få mulighet til å etablere en sikrere identitet, kulturelt og språklig, og at nynorsk skal bli en mer naturlig del av den språklige hverdagen for barn og unge i barnhage og skole”.

Tiltak

Setje i gang prosjekt med følgjeforskning for utprøving av ”tidleg start” med nynorskopplæring i lesing og skriving for elevar med bokmål som opplæringsmål

Forsøk med 5. klasser i 10 skular på ulike stader rundt om i landet.

(NB! Prosjekt for elevar med nynorsk som hovudmål, sjå under ungdomstrinn og vidaregåande skule)

Ansvarleg aktør
Nynorsksenteret

Samarbeidspartnarar
Utdanningsdirektoratet, Nasjonale senter.

Tidsplan
2009 -2012

3. Ungdomstrinn og vidaregåande skule

Mål

Elevane skal utvikle god kompetanse i å uttrykke seg skriftleg på nynorsk gjennom bruk av læremiddel og læringsressursar på nynorsk i fleire fag.

Målet gjeld både elevar med nynorsk som hovudmål og elevar med nynorsk som sidemål.

Grunngjeving

I Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2006 er skrivning som grunnleggjande ferdigheit nedfelt i alle fag.

Kompetansemål i norsk etter 10.årstrinn:

”...eleven skal kunne

- lese og skrive tekster i ulike sjangere, både skjønnlitterære og sakspregede på bokmål og nynorsk (..)
- uttrykke seg presist og med et variert og nyanisert ordforråd i ulike typer tekster på bokmål og nynorsk
- forklare bakgrunnen for at det er to likestilte norske skriftspråk og gjøre rede for språkdebatt og språklig variasjon i Norge i dag”

Kompetansemål i norsk etter vg1, vg2 og vg3 i studieførebuande utdanningsprogram:

”...eleven skal kunne

Vg1:

- tolke og reflektere over innhold, form og for-

mål i et representativt utvalg

- samtidstekster, skjønnlitteratur og sakprosa på bokmål og nynorsk og i
- oversettelse fra samisk
- bruke et bredt register av språklige virkemidler i egen skriving, i skjønnlitteratur og sakprosa, på bokmål og nynorsk

vg2:

- skrive essay, litterære tolkninger og andre resonnerende tekster på bokmål og nynorsk, med utgangspunkt i litterære tekster og norsk tekst- og språkhistorie
- drøfte sider ved norsk språkpolitikk og kulturutvikling i et globaliseringsperspektiv

vg3:

- beherske formverk og tekstbinding på bokmål og nynorsk
- skrive fagtekster etter vanlige normer for fagskriving på bokmål og nynorsk
- bruke kunnskap om tekst, sjanger og litterære virkemidler i egen skjønnlitterære skriving på bokmål og nynorsk

Døme på skriving som grunnleggjande ferdigheit i andre læreplanar:

... I naturfag er skriftlige rapporter fra eksperimen-

ter, feltarbeid, ekskursjoner og fra teknologiske utviklingsprosesser sentrale. Å kunne formulere spørsmål og hypoteser og å bruke naturfaglige begreper og uttrykksformer inngår i dette. ...

Å kunne uttrykke seg munnleg og skriftleg i samfunnsfag inneber å fortelje om hendingar i fortida og samtida, å greie ut om stader og fakta og å bruke definisjonar, omgrep og faguttrykk til å forklare årsaker og verknader knytte til samfunn og kultur. ...

Å kunne skrive i RLE innebærer å kunne uttrykke kunnskaper, erfaringar og forestillinger om religion og livssyn, etikk og filosofi. Skrivning klargjør tanker og meninger og er en hjelp til å tolke, argumentere og kommunisere. ...

Stortingsmelding nr. 23, *Språk bygger broer*, 4.2:

- ”barn og unge skal få muligheter til å utvikle en sikrere identitet, kulturelt og språklig, og at nynorsk blir en naturleg del av den språklige hverdagen for barn og unge”
- ”Det er derfor viktig med intensivert innsats og et bredt engasjement for å bedre nynorsk-opplæringen”

Tiltak

**For elevar med bokmål som hovudmål:
Setje i gang prosjekt med følgjeforskning der**

elevane brukar lærebøker og læringsressursar på nynorsk i eit anna fag enn norsk. Prosjektet skal vere treårig, evt. 3 + 3 år, og minst 10 skular skal vere representerte.

For elevar med nynorsk som hovudmål:

Setje i gang prosjekt med følgjeforskning med fokus på skriveopplæring i alle fag. Prosjektet skal vere treårig, og gjennomførast i fleire område med nynorsk som hovudmål, til dømes Sogndal, Ørsta, Lom.

Ansvarleg aktør
Nynorsksenteret

Samarbeidspartnarar for Nynorsksenteret
Utdanningsdirektoratet, Nasjonale senter.

Tidsplan
2009 – 2012

Vidaregåande skule yrkesfaglege
utdanningsprogram

Mål
Elevane med nynorsk som hovudmål i yrkesfaglege utdanningsprogram skal ha læremiddel, læringsressursar og lærarar med kompetanse i nynorsk språk som gjer det mogleg for elevane å utvikle eit godt og relevant nynorsk fagspråk slik at dei kan bli

trygge språkbrukarar i framtidig yrkesliv.

Grunngjeving

Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2006:

Kompetansemål i norsk etter vg1 (fellesfag):

”Mål for opplæringen er at eleven skal kunne mestre ulike skriveroller som finnes i skolens offentlighet og i samfunns- og arbeidsliv”

Tiltak

- **Bidra til å utvikla materiell retta mot elevar/lærarar på yrkesfagleg utdanningsprogram**
- **Gjere fagtekster på nynorsk tilgjengelege for målgruppa**
- **Formidle nettbaserte eksempel på nynorsk som bruksspråk i arbeidslivet**
- **Tilby kurs for personar med lærlingansvar i lærlingbedrifter i område der nynorsk er oppføringsmål for lærlingar**

Ansvarleg aktør
Nynorsksenteret.

Samarbeidspartnarar
Utdanningsdirektoratet, Nasjonale senter.

Tidsplan
2009 - 2012

4. Språklege minoritetar

Mål

Elevar med minoritetsspråkleg bakgrunn skal få god og tilpassa opplæring i nynorsk som sidemål slik at flest mogleg kan få norskfagleg kompetanse på lik linje med elevar med norsk som morsmål

Grunngjeving

St.meld. 35 (2007-2008) Mål og meining:

”Heller ikkje i skulen må fritaksretten framstillast eller praktiserast slik at han riv grunnen vekk under den retten alle elevar må ha – også dei med minoritetsspråkleg bakgrunn – til å få opplæring og vurdering i begge dei norske målformene.”

Tiltak

- **Tilby kurs for kompetanseheving i nynorsk for lærarar som underviser etter læreplan i grunnleggende norsk for språklige minoriteter**
- **Utvikle digitale læringsressursar på nynorsk for vaksne med minoritetsspråkleg bakgrunn**
- **Utvikle støttemateriell for opplæring i nynorsk som sidemål for elevar med minoritetsspråkleg bakgrunn**

Ansvarleg aktør
Nynorsksenteret.

Samarbeidspartnarar
Utdanningsdirektoratet, Nasjonale senter.

Tidsplan
2009 - 2012

5. UH-sektoren/ Forsking

Mål

Senteret skal gjennom forskings- og utviklingsarbeid bygge opp og videreutvikle kompetanse på høgt nivå på området nynorsk i grunnopplæringa.

Grunngjeving

Stortingsmelding nr. 23 *Språk bygger broer*. 4.2.1:
”Departementet vil styrke nynorsk i opplæringen gjennom en tiltaksplan knyttet til Nynorsksenteret med hovedområdene

- kompetanseutvikling i nynorsk for lærere og førskolelærere
- bedre kunnskapsgrunnlag om nynorskopplæringen gjennom statistikk og forskning”

”Fordi det finnes lite kunnskap om opplæringen i nynorsk i skolen, er det behov for styrket forskningsinnsats på dette området.”(St. meld nr. 23, 4.2.1)

I Stortingsmelding nr. 11 (2008-2009)

Læreren Rollen og utdanningen, er det lagt fram forslag om at norsk ikkje lenger skal vere obligatorisk fag i lærarutdanninga.

Dersom dette vert vedteke, vert det behov for at:

- lærarar som skal utdannast for å undervise på 5.-10. årssteg må få opplæring til å vere lese- og skrive- lærarar i alle fag, både på nynorsk og bokmål.

Tiltak

Styrking av samarbeidet om forskingsoppgåver med lokale, regionale og nasjonale instansar og med fagmiljø på nasjonalt og internasjonalt plan for å styrkje kunnskapsgrunnlaget for nynorsk-opplæringa

- Opprette stipendiatstilling for forskning knytt til prosjektet for elevar med nynorsk som hovudmål (sjå ungdomstrinn/vidaregåande skule)
- Tilby stimuleringstiltak for studentar og lærarar som tek særskild utdanning i nynorsk
- Utvikle etterutdanningstilbod i lesing og skriving på nynorsk for lærarar i andre fag enn norsk

Ansvarleg aktør

Nynorsksenteret.

Samarbeidepartnarar

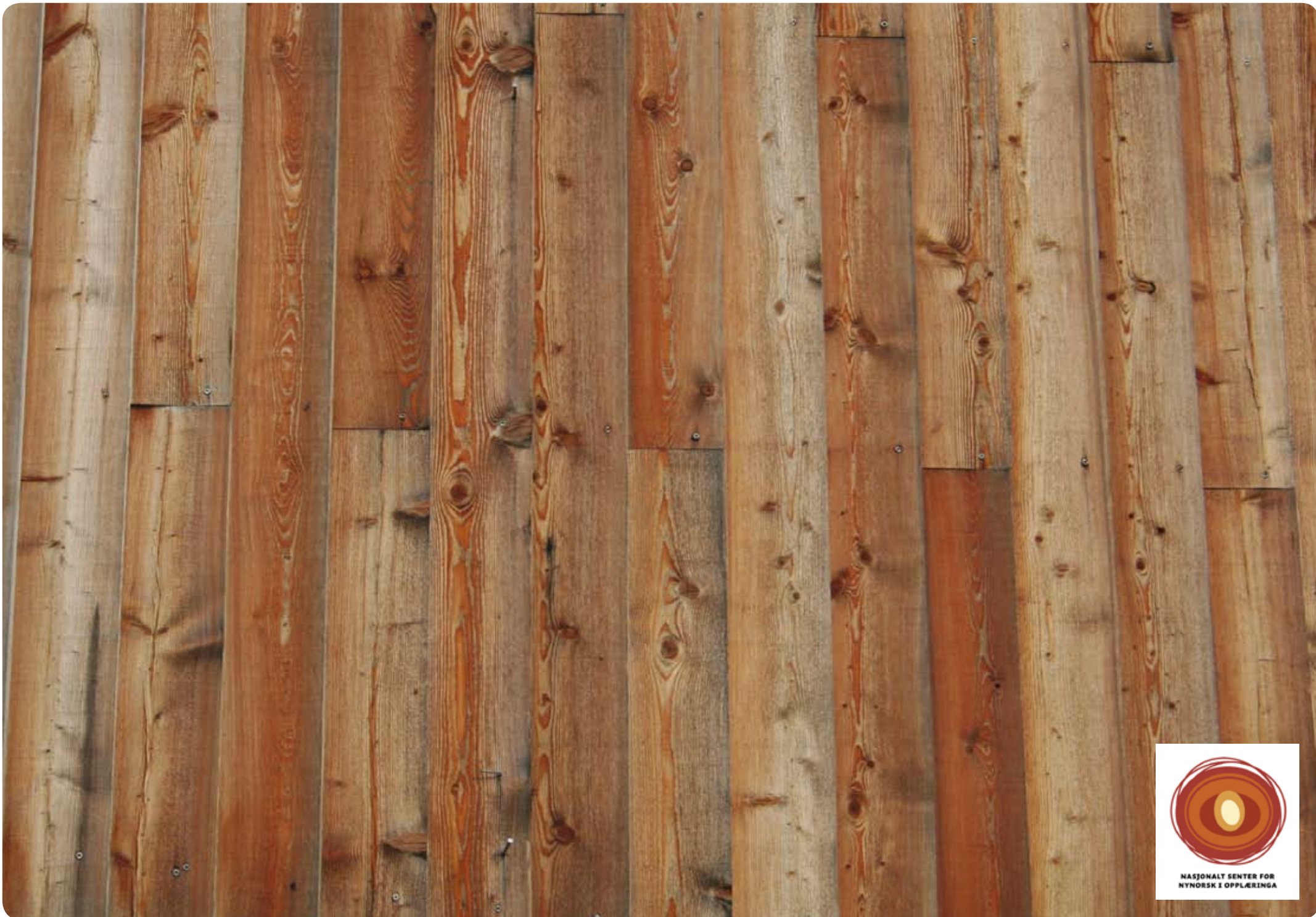
Utdanningsdirektoratet, Nasjonale senter, Nettverk for kompetanseheving, UH-sektoren.

Tidsplan

2009 - 2012

Nasjonalt senter for nynorsk i opplæringa
Høgskulen i Volda
Postboks 500
6101 Volda

www.nynorsksenteret.no

NASJONALT SENTER FOR
HYNORSK I OPPLÆRINGA